

Тернопільський національний економічний університет
Факультет економіки та управління
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

« Економічної теорії»

на тему:

« Вплив міграції на національний ринок праці»

Студентки 2 курсу 1 групи
напряму підготовки економіка промислового підприємства

Ткаченко О.В.

Керівник: к.е.н., старший викладач Чирак І.М.

Національна шкала
Кількість балів
Оцінка ECTS

Члени комісії

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

(підпис, прізвище та ініціали)

м.Тернопіль-2016

План

Вступ

Розділ 1. Поняття міграції, її види та основні фактори, що на неї впливають

Розділ 2. Аналіз міграційних процесів в національній економіці України

Розділ 3. Проблеми міграційних процесів на національному ринку праці та напрямки їх розв'язання.

Висновки

Список використаних джерел

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ МІГРАЦІЇ, ЇЇ ВИДИ ТА ОСНОВНІ ФАКТОРИ, ЩО НА НЕЇ ВПЛИВАЮТЬ	7
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	13
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА НАЦІОНАЛЬНОМУ РИНКУ ПРАЦІ ТА НАПРЯМКИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ	24
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	31

Вступ

Одним з важливих соціально-демографічних процесів та вагомим індикатором соціально-економічного розвитку регіонів є міграції населення. Міграційні процеси, якщо вони мають добровільний характер, формуються передусім під дією економічного чинника і сприяють переміщенню населення і робочої сили із країн (регіонів) з гіршою соціально-економічною ситуацією до країн (регіонів), у яких умови життя, зайнятості та заробітку є кращими. Величезна кількість людей переїжджає з однієї до іншої країни переважно з метою пошуку роботи і забезпечення сім'ї засобами для існування. Міграційні рухи є так званим індикатором реакції населення на зміни в економічному, політичному, соціальному житті будь-якого суспільства. І саме розмір, напрямки та масштаби таких процесів свідчать про стабільність, або нестабільність суспільного розвитку країни.

Міграційні процеси істотно впливають на демографічні та соціальні зрушення, перспективи економічного, культурного і соціального розвитку суспільства. Завдяки суверенізації, демократизації суспільного життя, лібералізації кордонів наша держава поступово залучається до загальносвітового міграційного процесу. На початку 90-х років через значні геополітичні зміни у колишньому Радянському Союзі, економічну кризу Україна стикнулась з масовими переміщеннями: повернення репресованих і депортованих осіб до Батьківщини, виїзд населення у більш розвинуті та багаті країни, транзитна та незаконна міграція. Остання є досить гострою проблемою, складність якої обумовлена неготовністю України до її розв'язання ні на законодавчому, ні на організаційному рівнях.

Україна є одною з країн з якої виїжджає велика кількість робочої сили в Європу і зовнішня трудова міграція стала актуальним питанням. Такі великі потоки заробітчан сформувалися в умовах низької заробітної плати в економічному секторі, підвищеного рівня безробіття та вимушеної неповної зайнятості, поширення бідності та високого рівня маєтного розшарування населення, значного розриву у рівнях оплати праці в Україні і в іноземних країнах (особливо в перерахунку на іноземну валюту за офіційним курсом)

Такі процеси не повинні бути поза політикою держави. Розуміння проблеми міграції веде до констатації у системі внутрішньої та зовнішньої політики держави такого структурного елементу, як міграційна політика, метою якої є цілеспрямоване впорядкування міграційних потоків, подолання негативних наслідків неорганізованих і неконтрольованих процесів міграції і тд. Якщо не регулювати процеси міграції за допомогою правового механізму, то це не зупинить її, а навпаки буде сприяти її поширенню. Труднощі полягають у тому, щоб знайти такі політико-правові рішення, які б забезпечували інтереси України відповідно до її фінансових та організаційних можливостей.

Різне збільшення українських міграцій призвело до формування законодавства України у сфері міграції. Було розроблено і прийнято пакет законодавчих актів, що суттєво вплинуло на початок формування міграційного законодавства, але ще рано стверджувати про належний рівень правової бази щодо попередження і протидії незаконній міграції.

Мета дослідження – вивчити вплив міграції на національний ринок праці

Об'єкт дослідження – національний ринок праці.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні засади дослідження впливу міграції на національний ринок праці.

Виходячи із мети поставлено наступні завдання:

1. Дослідити поняття міграції її види та основні фактори, що впливають на неї
2. Проаналізувати міграційні процеси в національній економіці
3. Дослідити проблеми міграційних процесів на національному ринку праці та напрямки їх розв'язання.

Розділ 1. Поняття міграції, її види та основні фактори, що на неї впливають

Розуміння поняття міграції є необхідним для визначення проблеми міграції, тому що її вивчення є початковим етапом для практичного вирішення проблеми. Тому на мою думку, потрібно розширено розглянути поняття робочої міграції.

Еміграція та імміграція найбільш висвітлюють поняття самої міграції. Отже, міграція включає в себе імміграцію і еміграцію і трактується так – в'їзд або виїзд громадян з однієї держави в іншу. Еміграція робочої сили - це виїзд громадян із однієї держави в іншу з метою заробітку, а імміграція робочої сили - в'їзд в державу громадян інших країн з метою заробітку згідно діючим міжнародним угодам.

Міграцією вважають такі переміщення населення, які змінюють місце праці і проживання як в межах країни, так і поза. Вчені, які проводили демографічні дослідження вживають термін «міграція» до переміщень, які супроводжуються перетином адміністративних меж населених пунктів назавжди або на певний строк.

Суть міграції населення в соціально-економічному аспекті полягає у забезпеченні рівноваги між потребою у робочій силі та присутністю її у інших регіонах держави і у прагненні працівників задовольнити свої потреби різних характерів.

Акт міграції здійснюється під дією різних мотивів. Вони залежать від об'єктивних та суб'єктивних причин, наприклад: кожен громадянин сам вибирає для себе місце праці та проживання.

Варто розглядати міжнародну міграцію як розповсюджений соціально-економічний процес, що детермінований багатьма чинниками і відіграє значну роль у економічних та демографічних змінах, у розвитку спільнот і суспільства в цілому та проектується на життя людей. На міжнародну трудову міграцію, яка є найбільшою складовою частиною міжнародної міграції населення, впливають групи чинників економічного і неекономічного характеру. Водночас,

міжнародна трудова міграція має економічні і неекономічні наслідки в країні-реципієнті [11].

За рахунок мігруючої робочої сили був створений світовий ринок праці. на такому ринку пропозиція регулюється ситуаціями на ринках країн-імпортерів та країн-експортерів робочої сили.

Такий ринок виконує деякі функції:

- здійснює пошук продавців робочої сили для покупців; зберігає конкуренцію між працівниками (це означає проведення низки мотивів для підвищення кваліфікаційного рівня робітників та здешевлення робочої сили);
- пришвидшує міграційні процеси на інтернаціональному та національному рівнях;
- визначає вартість робочої сили; врегульовує пропозицію і попит на робочу силу;
- помагає виявити шляхи та розробки заходів захисту робочої сили, тощо.

В сучасному світі міграція стала актуальним питанням та стала явищем масового характеру. у зв'язку з цим сформувались чотири головних ринки робочої сили:

- Канада і США - їхні трудові ресурси складаються з іммігрантів;
- країни Північної Європи і Західної Європи - іноземна робоча сила використовується переважно за допомогою взаємної інтеграції країн, також зайняло значне місце створення ЄС;
- країни Близького Сходу - трудові ресурси забезпечують емігранти з Сирії, Єгипту, Палестини, Йорданії тощо;
- країни Латинської Америки - робочу силу забезпечує взаємопереміщення її між країнами.

В науковій літературі трактують різні підходи щодо типів міграцій.

Виділяють зовнішню (міждержавну) і внутрішню міграцію стосовно будь-якої країни.

Зовнішня міграція – це рух населення через державні кордони і пов'язаний з місцем проживання. Зовнішня міграція в свою чергу включає міжконтинентальні та внутріконтинентальні переміщення.

Розрізняють такі форми зовнішньої міграції: трудова, сімейна, рекреаційна, туристична та ін.. Трудовий потенціал, який є одним із основних факторів виробництва, шукає найефективніше використання не тільки в рамках національного господарства, але і в масштабах світової економіки.

В зовнішній міграції існує дві сторони: еміграція — виїзд населення працездатного віку з країни перебування для довгого або ж постійного проживання в іншу країну. Друга сторона - імміграція — в'їзд працездатного населення в країну з-за кордону.

Внутрішня міграція — це переміщення активного населення тільки по території однієї країни.

Виділяють міграції міського та сільського населення. В свою чергу вони поділяють на міжміські та в межах сільської місцевості. Розрізняють міграції по території великих територіальних одиниць (області, райони). У таких випадках виділяють внутрішньо-обласні, міжобласні, внутрішньорайонні та міжрайонні міграції.

За тривалістю перебування виділяють постійні та тимчасові міграції .

Постійна або ж безповоротна міграція — це переміщення працездатного населення, яке характеризується зміною постійного місця проживання. Кількість таких переміщень, склад населення, яке в них задіяне, зумовлюють зміни кількісних і якісних характеристик всього населення певного населеного пункту, що збільшує або ж зменшує трудовий потенціал. Прикладом безповоротної (постійної) міграції є переселення сільських жителів в міста, а зворотної (тимчасової) — навчання або робота на території іншого міста за контрактом тощо.

Тимчасові міграції бувають маятникові, циклічні і епізодичні.

Маятникова міграція — щотижневі або щоденні переміщення населення від місця проживання до місця роботи (навчання), яке знаходиться в різних населених пунктах. У таких міграціях бере участь достатньо велика частина як

міського так і сільського населення. Маятникові міграції здійснюються на відстані 40-70 км для великих міст, а для середніх – 25-30 км.

Циклічна (сезонна) міграція — це переміщення населення з метою пошуку роботи на деякий час з поверненням на попереднє місце проживання (наприклад, сезонні роботи).

Ділові, рекреаційні та інші поїздки, які здійснюються нерегулярно являють собою епізодичну міграцію.

Вимушена міграція — це переміщення особи, яке супроводжується перетином державного кордону, за умови насилля або переслідування особи або членів її сім'ї в різних формах, також це може бути вимушене переміщення громадян України, іноземців чи осіб без громадянства, які перебувають на території України, що супроводжується перетином меж адміністративно-територіальних одиниць України, що зумовлено обставинами надзвичайного характеру.

За правовим характером мігрантів поділяють на легальних, напівлегальних, нелегальних. Особи, які перетинають кордон будь-якої держави на законних підставах, тобто мають візу на певний термін або ж продовжили термін її дії ці особи вважаються легальними мігрантами. Напівлегальними мігрантами вважаються особи, які маючи візу, приїжджають до країни на законних підставах, але через певний період часу відмовляються виїхати до своєї країни і залишаються у країні перебування. Нелегальні мігранти – особи, які покидають країну постійного проживання і перетинають кордони держав не на законних підставах.

За способом реалізації виділяють організовані, неорганізовані та індивідуальні міграції. Організована міграція здійснюється за допомогою та участю державних та громадських органів, неорганізовані ж — силами й коштами мігрантів без матеріальної та організованої підтримки з боку різних установ.

Для дослідження міграційних процесів доцільним вважається визначення соціально-демографічних характеристик мігрантів, оцінка обсягів міграцій, вивчення кількісних і структурних характеристик міграційних процесів,

прогнозування напрямків та інтенсивності їх розвитку. Основним джерелом інформації про міграцію населення в Україні є поточний облік міграційних подій за різні проміжки часу. Він здійснюється шляхом безпосередньої реєстрації осіб міграційних процесах, тих, хто виписується з попереднього або прописується на новому місці проживання. Ця процедура пов'язана із заповненням талонів статистичного обліку до адресних листків прибуття та вибуття.

Проблема міграції в Україні стала глобальною за останні роки та набула важкого характеру її вирішення. Глобальність цієї проблеми полягає в тому, що переміщення людей між державами відноситься до всіх континентів Землі. Тому її вирішення можливе тільки за умови поєднання усіх зусиль міжнародних спільнот. Відповідно до угоди КМУ на рахунок співробітництва у сфері міграції, яка була підписана 03.12.1999 р. та затверджена 13.07.2000 р., міжнародна організація міграції за згодою з урядом здійснює такі програми щодо міграції в Україні:

- сприяє розвитку потенціалу системи, яка регулюватиме міграційні процеси, надаватиме консультації та послуги та інші заходи співробітництва з міграційних питань;
- надання інформації в галузі міграції;
- врегулювання громадських міграцій, іноземців і осіб в яких з деяких причин відсутнє громадянство;
- надання допомоги біженцям, або ж депортованим особам, яким необхідна допомога;
- повернення кваліфікаційних кадрів та ін..

В Україні можна виділити такі головні пріоритети демографічної політики щодо регулювання міграції:

- зменшення розмірів (масштабів) зовнішньої міграції українських громадян;
- регулювання внутрішніх міграційних потоків за допомогою економічного регулювання та ін..

Від правильного продуманого плану та чітких поставлених завдань, які повинна визначити міграційна політика, залежить розвиток і ефективність трудової міграції в майбутньому, та престиж та визнання у світі нашої країни.

Отже, міграція – це будь-яке переміщення працездатного населення з різних причин та умов. Вони негативно впливають на економіку країни, зменшується трудовий потенціал країни, тощо. Але громадяни, яким потрібно більше коштів для забезпечення різних своїх потреб і потреб своєї сім'ї, змушені виїжджати за межі країни в пошуках кращого заробітку. Міграції зумовлені різними факторами, що на неї впливають. Основним із таких факторів є розвиток і кон'юнктура ринку праці. Саме з цього фактору виділяють безліч причин, що призводять до виїзду економічно активного населення. Деякими з них є: попит на працю перевищує її пропозицію, тобто надлишок робочих місця. Ще одним важливим фактором є розвиток економіки країни, відповідно низькі зарплати – це спричиняє низький рівень життя населення. Для зменшення мігрантів держава повинна впровадити заходи щодо покращення рівня життя населення та збільшити контроль нелегальних мігрантів законодавчо.

Розділ 2. Аналіз міграційних процесів в національній економіці України

Демографічна ситуація України з кожним роком погіршується. Крім згаданого на зниження чисельності населення впливають міграційні процеси. Вплив трудових міграцій на демографічну ситуацію в регіонах неоднозначний. Вона спричиняє підвищує рівень незареєстрованих шлюбів (через те, що послаблюється сімейний зв'язок унаслідок від'їзду одного з одружених на тривалий термін), що може негативно вплинути на народжуваність. Крім того, постійні поїздки та виснажлива праця погіршують здоров'я людей, що може спричинити передчасну смерть. Крім того, Україна віддає робочу силу з високоякісними освітніми, кваліфікаційними, віковими характеристиками. З точки зору теорії міграційні переміщення повинні були б сприяти підвищенню кваліфікаційного рівня працівників, але працюючи на 5 або більше некваліфікованих роботах, працюючі втрачають свою кваліфікацію, а в результаті починає втрачатись людський потенціал. [2].

Нелегальна міграція - один із видів міграції і виступає. Цей вид міграції є проблемою різного характеру в тому числі національного і міжнародного, тому є необхідність регулювання проблеми на універсальному правовому рівні. До універсальних правових норм відносять міжнародні договори, прийняті в рамках ООН.

Участь України у міжнародній співпраці на рахунок боротьби з нелегальною міграцією лише започатковується. Підписання Протоколу нашою державою є значним кроком на шляху формування законодавства, спрямованого на боротьбу з нелегальною міграцією.

Що ж стосується проблематики національного аспекта, то необхідно вказати, що відповідні питання вказані в Конституції України, законами «Про громадянство», «Про біженців», «Про імміграцію», Кодексом України про адміністративні правопорушення, Кримінальним кодексом та низкою інших нормативно-правових документів [12, с. 56].

Міграція є явищем нового тисячоліття і це явище з кожним роком набуває більш значного поширення. Разом з ним збільшується кількість проблем, пов'язаних із проблемою міграції: правових, економічних, соціальних,

етнокультурних, релігійних, психологічних [8, с. 18]. Ці проблеми можуть бути вирішені при координації усіх гілок влади, певному комплексі підходів щодо вирішення проблеми нелегальної міграції та міжнародного співробітництва у сфері вирішення даної проблеми.

Існує декілька теорій, які пояснюють причини і їх наслідки міграції населення. За допомогою цих теорій на макрорівні поєднуються напрями, розміри (масштаби), інтенсивність різних міграцій між регіонами і характеристиками економічного та соціального розвитку певної території (заробітною платою, рівнем зайнятості, розмірами капіталовкладень, житловими умовами, кількістю робочих місць та ін.). На мікрорівні розглядається індивідуальна міграція і її вплив на особу, тобто одного індивіду, сімей або ж домогосподарств їх реакція на зміну тих чи інших умов життя, що призвело до міграції того самого індивіда.

Використовують такі показники для характеристики руху населення:

- дані про в'їзд і виїзд населення по певному регіону і країни за деякий проміжок часу;
- кількість прибулого і вибулого населення ;
- різниця між кількість прибулого і вибулого населення (сальдо міграції);
- інтенсивність механічного руху, який визначається як відношення кількості мігрантів до загальної чисельності населення.

Міграційні проблеми в Україні за останні роки змінили пріоритети і набули нового характеру та якості. Внаслідок виїзду сільського населення до міст сформувалась висока концентрація міського населення. В той же час у сільській місцевості поширюються райони, які слабозаселені, це значні площі, які виводяться з господарського обігу. Виїзд сільської молоді до міст призвів до збільшення кількості осіб пенсійного віку, зростанням смертності, скороченням народжуваності, зниженням природного приросту населення в селах..

В межах України міграція населення до інших країн, характеризується зміною її географічних зв'язків та напрямів.

Табл. 1 Міграційний рух населення у 2015 році [27].

	Усі потоки міграції			У т. ч. міждержавна міграція		
	кількість прибулих	кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (–)	кількість прибулих	Кількість вибулих	міграційний приріст, скорочення (–)
Україна	533278	519045	14233	30659	21409	9250
Вінницька	27829	27143	686	755	298	457
Волинська	16253	16134	119	414	272	142
Дніпропетровська	37594	38945	-1351	2126	2300	-174
Донецька ²	16662	25901	-9239	516	315	201
Житомирська	19783	21063	-1280	596	355	241
Закарпатська	6103	7754	-1651	266	1519	-1253
Запорізька	17890	18687	-797	1163	965	198
Івано-Франківська	18873	16972	1901	989	707	282
Київська	35554	24329	11225	1314	451	863
Кіровоградська	14898	15586	-688	554	350	204
Луганська ²	5974	11608	-5634	245	68	177
Львівська	31499	30164	1335	1007	713	294
Миколаївська	14023	13817	206	799	541	258
Одеська	25781	24795	986	3151	2126	1025
Полтавська	23735	22745	990	1020	328	692
Рівненська	19812	20594	-782	332	346	-14
Сумська	18334	19308	-974	568	496	72
Тернопільська	15263	15013	250	698	312	386
Харківська	40549	35568	4981	5533	3291	2242
Херсонська	12646	12947	-301	406	286	120
Хмельницька	22350	22524	-174	481	252	229
Черкаська	18680	18868	-188	777	359	418
Чернівецька	10548	9552	996	735	382	353
Чернігівська	16538	16383	155	594	282	312
м.Київ	46107	32645	13462	5620	4095	1525

Кількість вибулих у 2015 р. з України склала 519 045 осіб. У тому числі міждержавна міграція складає — 21 409 осіб. Міграційний приріст складає – 9250 ос. Найбільше вибулих спостерігається в Дніпропетровській області - 38945 ос., а найменше у Закарпатській – 7 754 ос.. Міграційний приріст спостерігається у Донецькій області (- 9 239 ос.) – це спричинено ситуацією, яка склалась у цій області з 2014 року(аналіз даних без врахування міждержавної міграції). З врахуванням міждержавної міграції найбільша

кількість вибулих спостерігається в місті Київ і становить 4095 ос., а найменше у Луганській області – 68 ос.. Найбільший міграційний приріст у Закарпатській області (- 1 253 ос.), а найменший у Харківській (2 242 ос.).

Табл. 2 Міграційний рух населення у січні 2016 і 2015 років [27].

	Січень 2016р.	Січень 2015р.
Усі потоки міграції ¹		
Кількість прибулих	30,4	29,1
Кількість вибулих	28,2	26,9
Міграційний приріст, скорочення (–) населення	2,2	2,2
Міждержавна міграція		
Кількість прибулих	2,9	2,8
Кількість вибулих	1,0	1,2
Міграційний приріст, скорочення (–) населення	1,9	1,6

У січні 2016 р. міграційний приріст залишився на рівні відповідного періоду минулого року – 2,2 тис. осіб.

Табл. 3 Безробіття за січень-лютий 2016 року [27].

	Кількість зареєстрованих безробітних, на кінець звітного періоду			Середній розмір допомоги за місяць, гривень
	тис. осіб		Рівень безробіття, %	
	Всього	з них отримують допомогу по безробіттю		
Січень	508,6	414,4	1,9	1516
Лютий	508,2	416,7	1,9	1509

Рівень зареєстрованого безробіття на лютий 2016р. в цілому по Україні порівняно із січнем 2016 р. не змінився і на кінець лютого дорівнював 1,9% працездатного населення.

У міждержавній міграції можна виділяють п'ять напрямів:

- міграція з розвинутих до промислово розвинутих країн;
- міграція в межах промислово розвинутих країн;
- міграція робочої сили між країнами, що розвиваються;
- міграція робочої сили з колишніх соціалістичних країн;
 - міграція наукових працівників, спеціалістів з промислово розвинутих країн до країн, що розвиваються.

Трудова міграція є невід’ємною реальністю функціонування ринку праці, тобто переміщення населення, яке не заборонене законом, через кордони з метою виконання робіт або надання послуг з умовою отримання заробітної платні. Українці працюють у таких країнах як: Сполучені Штатах Америки, Велика Британія, Німеччина, Франція, Ізраїль, Туреччина, Греція, Кіпр та ін.. Імміграційні процеси в Україні стали такими ж актуальним як і міграційні. Найчастіше серед іноземної робочої сили на національному ринку праці можна побачити громадян з Туреччини, В’єтнаму, Китаю, Болгарії, Молдови. Але не зважаючи на постійне збільшення кількості процесів міграції Україна залишається експортером робочої сили.

Українські вчені вважають, що каналами трудової міграції українських громадян на сьогодні є:

- пошук місця роботи самостійно (насамперед у державах, з якими Україна не має візового режиму)
 - нелегальне працевлаштування, коли громадяни України потрапляють за кордон до країн, з якими Україна має безвізовий режим, через туристичні агенції;
 - користування послугами фірм, які займаються працевлаштуванням за кордоном;
 - працевлаштування за запрошенням з іноземних фірм.

Глобалізацію світової економіки характеризують як сукупність процесів організованого використання матеріальних і нематеріальних ресурсів у масштабі всієї планети, а одним із основних її напрямків вважають інтенсифікацію міжнародного руху робочої сили. Останній відбувається, по-

перше, у вигляді стихійних міграцій некваліфікованих і низько кваліфікованих робітників, по-друге, у вигляді "відпливу мізків"[3, с. 87].

Глобалізація – це процес, який не відбувається в межах кордонів однієї держави, а сприяє взаємозв'язку економік різних держав. Економічна глобалізація є однією з рушійних сил соціально-економічного розвитку багатьох країн. Вона стає індикатором, який найбільш реально визначає зміст процесів на ринку праці як за кордоном, так і в межах нашої держави.

Такі параметри як структура робочих місць, їх зміна, склад, характеристика робочої сили та їхнє пристосування до запитів економіки мають вплив на ринок праці. Економічна глобалізація впливає на світовий ринок праці та ринки праці окремих держав, які дедалі більше стають менш відокремленими і замкнутими на власній економіці. Між ними виникають міжнаціональні потоки робочої сили, які набувають постійного або ж систематичного характеру. Для функціонування і формування транснаціонального ринку праці необхідні певні початкові умови, такі як значний рівень міждержавних взаємозв'язків, які зумовлені активізацією глобалізаційних процесів.

Сучасний етап становлення і розвитку глобалізованої економічної системи для значної кількості країн світу, в тому числі і Україна супроводжується характером зовнішньо міграційних процесів. Взавши до уваги те, що з 2004 р. Україна межує з країнами Європейського Союзу, вагомого практичного значення набула проблема у співробітництві нашої держави з європейськими країнами у сфері міграції населення. Ситуація, яка склалась на сьогодні, створює нові проблеми і можливості одночасно, які актуальні не лише для України, але і для міжнародної спільноти [5, с. 14].

Табл. 4 Економічна активність населення у віці 15-70 років [27].

	2010 рік	2011 рік	2012 рік	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Економічно активне населення, (тис. осіб)	20 894,1	20 893,0	20 851,2	20 824,6	19 920,9	18 097,9
<i>Рівень економічної</i>	<i>63,6</i>	<i>64,2</i>	<i>64,5</i>	<i>64,9</i>	<i>62,4</i>	<i>62,4</i>

<i>активності населення, (%)</i>						
Населення, зайняте економічною діяльністю, (тис. осіб)	19 180,2	19 231,1	19 261,4	19 314,2	18 073,3	16 443,2
<i>Рівень зайнятості населення, (%)</i>	58,4	59,1	59,6	60,2	56,6	56,7
Безробітне населення (за методологією МОП), (тис. осіб)	1 713,9	1 661,9	1 589,8	1 510,4	1 847,6	1 654,7
<i>Рівень безробіття населення (за методологією МОП), (%)</i>	8,2	8,0	7,6	7,3	9,3	9,1
Економічно неактивне населення, (тис. осіб)	11 945,0	11 657,4	11 456,9	11 270,1	12 023,0	10 925,5

Стан ринку праці України в сьогоdnішніх умовах глобалізації показує такий показник безробіття, яке у 2011 р. становило 1661, 9 тис. чол., який становить 8,0 % економічно активного населення. А у 2015р. безробіття становило 1654 тис. чол., але рівень безробіття збільшився на 9,1%. [27].

Збільшення рівня безробіття свідчить про перевагу пропозиції трудових ресурсів над їх попитом (тобто в Україні притаманна трудонадлишкова кон'юнктура ринку праці). Чисельність неактивного населення України у 2015 році знизилась порівняно з 2014 роком на 1019, 5 осіб. [21].

В Україні кількість безробітних у 2014 р. становила 512 196 ос., а кількість вакансій 35 327 од., дефіцит вакансій – 476 869 од. На кінець 2015 р. становить 490 775 ос, а кількість вакансій становить 25 926 од., дефіцит вакансій у 2015 р. становив 464 843 од.. [21].

Порівнюючи 2014 р. і 2015 р. можна сказати, що кількість вакансій збільшилась, але вона є недостатньою для рівноваги попиту і пропозиції робочої сили на ринку праці.

Потреба підприємств у робочій силі з кожним роком збільшується, що дає змогу надати роботу безробітним, проте кон'юнктура ринку України залишається трудонадлишковою. Достатньо високим є показник, який характеризує кількість претендентів на одне вакантне місце, який у 2015 р. дорівнював 19 чол., збільшують порівняно з 2014 р. На 14 чол. на одну вакансію [27].

Виділяють 4 області у сфері зайнятості, в яких відбулися значні зміни в умовах глобалізації. До цього відносять:

- обсяг наявної роботи;
- умови праці;
- доходи, які пропонує ця робота, гарантії зайнятості і доходу.

Удосконалити організацію праці і необхідної гнучкості робочої сили допомагає інформаційна складова, яка доводить усю необхідну інформацію о безробітних осіб. Глобалізація як об'єктивний чинник світового розвитку і усування обмежень на переміщення праці й капіталів через кордони, відкриває нові можливості щодо розвитку економіки через зв'язок сфер економіки, торгівлі, технології, тощо. В той же час загострюється міжнародна конкуренція, змінюється економічна ситуація у країні, яка впливає на соціально-трудовах відносин, що поглиблює вже наявну нерівність України з країнами Європи у таких сферах як: продуктивність праці, оплата і доходи населення, зайнятість і безробіття на ринку праці, це і обмежує забезпечення соціального захисту населення в умовах глобалізації.

До ефективних засобів подолання глобалізаційних наслідків на розвиток соціально трудових відносин та ринку праці відносять оновлення і удосконалення економіки, глибока інтеграція держави у світову економічну систему. Тому можна стверджувати, що глобалізація має подвійний вплив на ринок праці. До позитивного впливу глобалізації відносять створення і підтримання робочих місць, внаслідок цього підвищиться рівень зайнятості. До негативного впливу відноситься зменшення чисельності робочої сили, що згубно впливає на економіку країни. Створення умов для збереження та розширеного відтворення високваліфікованої робочої сили, здатної ефективно

функціонувати в умовах високотехнологічного та інноваційного виробництва, глобалізаційних процесів, дадуть змогу забезпечити формування стабільного та конкурентоспроможного ринку праці та економіки України.

Міграційні процеси, як інструмент переміщення населення, є одними із найбільш багатозначних соціально-економічних процесів. Практично вони прямо або опосередковано пов'язані з усіма сторонами суспільно-економічного життя.

Міграція населення створює можливість змінювати чисельність та структуру ринку праці на тих чи інших територіях країни, формувати зайняте і незайняте працездатне населення. З точки зору впливу на соціальний та економічний розвиток суспільства, основний інтерес становить міграція постійного населення.

Вплив трудової міграції на соціально-економічний розвиток відбувається у декількох паралельних напрямках.

Першим і найочевиднішим напрямком є вплив на стан ринку праці, який обумовлений змінами у пропозиції робочої сили, в результаті чого відбуваються не лише кількісні, але й якісні зміни щодо тиску на ринок праці. Другим напрямком – є зміни у чисельності та в структурі складу населення, в т.ч. в його непрацездатній частині і пов'язаними з цим коливаннями рівня демоекономічного навантаження, попиту населення на ті чи інші товари чи послуги і т. ін.

Переміщення робочої сили зумовлені сучасним аспектом становлення і розвитку економічної системи. Між явищами глобалізації економіки та трудової міграції існує як прямий так і обернений зв'язок. Цей аспект надзвичайно важливий для розуміння особливості сучасних форм трудової міграції, яка полягає у тому, що міграційні потоки є похідними від глобальних економічних процесів, і при їх оцінці необхідно уникати поспішних суджень. Міграційні процеси, які відбуваються в суспільстві, виступають індикатором економічних змін. Для формування ринку праці особливе значення має трудова міграція, яка останнім часом набула масштабного розповсюдження. Характерною рисою трудової міграції нашої області є велика кількість руху

сільського населення, незважаючи на форми прояву: легальну чи нелегальну. Спільним ключовим моментом для всіх форм міграцій являється трудовий чинник, тобто, рішення про працевлаштування. Тому міграції змінюють рівновагу між попитом та пропозицією робочої сили і таким чином впливають на регіональну ситуацію ринку праці.

Можна стверджувати, що закордонні ринки праці мають більшу привабливість для населення нашої області, ніж вітчизняні. І допоки ситуація не зміниться, буде продовжуватися відтік робочої сили як з регіону, так і з країни.

В цілому по Україні простежується причинно-наслідкового зв'язок між міграційними процесами та функціонуванням ринку праці. Тобто, для України міграція та зайнятість тісно пов'язані та здійснюють вплив на праце ресурсний потенціал і господарський комплекс.

Загалом міграція приносить економічні вигоди ринку праці та регіону. Хоча вона проявляється позитивними та негативними явищами.

Звичайно, насамперед, міграція приносить соціально-економічні вигоди і сприяє:

- розвитку підприємництва та малого бізнесу;
- формуванню загального ринку праці в регіоні, через створення нових робочих місць;
- виживанню великої частини населення в умовах трансформації економіки;
- розвитку людського потенціалу через набуття досвіду роботи на підприємствах та підвищення кваліфікації.

Одночасно трудова міграція має негативні наслідки:

- мотивацією праці є не робота за спеціальністю, а можливість заробити;
- шкідливі та важкі умови праці;
- відсутність соціального захисту.

Слід також зазначити, що міграційні процеси по різному впливають на розвиток регіону і виявляються такими закономірностями:

- нерівність економічного розвитку різних регіонів країни;

- відмінність оплати праці за її кількістю і якістю ;
- неефективність заходів державної економічної політики країни на рахунок створення сприятливого притоку інвестицій;
- асинхронність фаз економічного розвитку регіону

Розділ 3. Проблеми міграційних процесів на національному ринку праці та проблеми їх розв'язання

В умовах становлення ринкової системи господарювання і розвитку міжнародних процесів глобалізації, майже у кожній країні тією чи іншою мірою поширюються міграційні процеси, що включають міграцію висококваліфікованої робочої сили. Це, зазвичай, має негативний вплив на економіку країн, з яких в значній кількості емігрують потенційні працівники.

Саме для України це є особливо важливою загрозою, яка пояснюється тим, що в країні наявна нестабільна економічна і політична ситуації, також наявне стрімке підвищення рівня безробіття, що є одним із головний факторів міграції, а також етнічні та релігійні особливості країни та різні фактори, що спричиняють міграційні процеси.

В Україні характерним є щорічне збільшення кількості, також високий рівень освіти виїжджаючих осіб, що спричиняє значну втрату висококваліфікованої робочої сили і втрату великої частини інтелігенції. В нашій країні немає вдосконаленої законодавчої бази, щодо вирішення питання міграції, вона потребує вдосконалення та ін..

За період становлення України як держави, міграція набуває все більших масштабів. Так, в середньому на строк від 1 місяця до 1 року на роботу закордон виїжджають більше як 5 млн. осіб [5].

Спостерігається також виїзд значної кількості сільських мешканців, а не тільки міських, особливо це спостерігається в прикордонних областях. До таких осіб в більшості випадках належать чоловіки в найбільш працездатному віці (30 – 45 років). Щорічно на тимчасове або ж постійне місце проживання виїжджає близько 45 – 50 тисяч осіб і це лише деяка частка всієї кількості емігрантів.

Рівень міграційного приросту населення в Україні у січні 2015р. з України вибуло 28,2 тис. осіб, прибуло 30,4 тис. осіб. У січні 2016 року кількість прибулих зменшилась до 29,1 тис. осіб, кількість вибулих також зменшилась до 26,9 тис. осіб. У січні 2016р. міграційний приріст залишився на

рівні відповідного періоду минулого року – 2,2 тис. осіб, про що свідчить табл. 5

Табл. 5 Міграційний рух населення [27].

	Січень 2016р.	Січень 2015р.
Усі потоки міграції		
Кількість прибулих	30,4	29,1
Кількість вибулих	28,2	26,9
Міграційний приріст, скорочення (–) населення	2,2	2,2

Проте дані офіційної статистики навіть приблизно не відображають дійсні масштаби трудової міграції за кордон.

Така велика кількість мігруючих українських громадян спричиняє значні втрати робочої сили, які в майбутньому можуть стати серйозними наслідками для економіки країни.

До основних причин міграції можна віднести:

1. Складне соціально-економічне становище (бідність, незабезпеченість робочих місць, низька реальна заробітня плата та нестабільна політична та економічна ситуація).

2. Великий розрив між рівнем розвитку економіки України та інших країн світу (особливо це проявляється через нерівномірність процесу нагромадження капіталу в окремих країнах).

3. Диференціація цін на аналогічні види товарів та послуг, зокрема, різниця між оплатою однорідної за якісними і кількісними показниками праці в різних країнах. В умовах зростаючих вимог до найманих працівників, та частина населення, яка отримала вищу освіту і ефективно застосовує свої знання у практичній діяльності, значно підвищує свою ціну на ринку праці. Тоді ці особи надаються перевагу роботі за фахом в тій країні, де реальна заробітня плата буде вищою в декілька разів.

4. Практично відсутня перспектива застосування своїх творчих та інтелектуальних здібностей у різноманітних сферах господарства, а також ряд причин культурного, гуманітарного, психологічного, екологічного, правового порядку, які зазвичай посилюються в міру вирівнювання рівнів соціального та економічного розвитку країн.

5. Також наявна значна незбалансованість між структурою та обсягами попиту на ринку праці (тобто попит робочої сили) та структурою і обсягами пропозиції. Сучасний гарантований ринок праці молоді зараз дуже звужений та відбувається в межах порівняно малої кількості виділених робочих місць значна частина молодих осіб не витримала конкуренції з представниками старших поколінь та пішла на нерегульований ринок праці. Тому можна сміло стверджувати, що молодь знаходить в значно важчому становищі, ніж особи старшого віку щодо соціального захисту від безробіття, тому значна частина молоді змушена виїжджати за кордон.

Також значно поглиблює всі існуючі проблеми на вітчизняному ринку праці фінансова криза в країні.

Як і безробіття, трудова міграція є природним процесом ринкових відносин.

Але Україна була і залишається одною із основних країн-донорів робочої сили для країн Західної Європи, в той час коли країні необхідно збільшити кількість фахівців майже в усіх галузях економіки.

Отже, міграція робочої сили закордон має для України, як правило, негативні наслідки, до яких належать:

1) країна втрачає найбільш конкурентної та працездатної частини своїх трудових ресурсів;

2) сповільнюється темп розвитку науково-технічного прогресу, тому що значна кількість інтелектуальних українських вчених емігрують закордон;

3) поширюються випадки зловживань та обману українських громадян приватними агентствами з працевлаштування;

5) виникають політичні та економічні претензії до нашої країни в зв'язку із збільшенням нелегальної трудової еміграції українців;

б) використання наших громадян за кордоном на низькокваліфікованих, важких роботах зі шкідливими умовами праці, наявність випадків їх дискримінації та експлуатації з боку місцевих роботодавців та ін..

Хоча є багато негативних сторін міграційних процесів, можна виділити ряд і позитивних сторін впливу на різні сфери:

1. Підвищення рівня кваліфікації, освоєння нових технологій, професій, систем організації виробництва трудових мігрантів. Останнім часом поширюється думка, що міграція сприяє розвитку економіки України. Проте це можливо при веденні ефективної політики щодо спрямування праці українців за кордоном на користь України.

2. Надходження в Україну додаткової іноземної валюти шляхом грошових переказів трудових емігрантів та інвестування коштів в економіку через створення спільних підприємств з іноземними засновниками.

3. Значно знижує рівень безробіття на українському ринку праці.

4. Сприяння інтеграції України до міжнародного ринку праці через міждержавний обмін робочою силою тощо.

На мою думку доцільно вжити такі заходи щодо усунення масштабної проблеми сучасності – міграції:

- забезпечити умови для просування легального працевлаштування, спочатку в країнах в які виїжджає значна кількість громадян. Згідно з цією метою слід запровадити відповідні міждержавні угоди і удосконалити законодавство країни щодо працевлаштування за кордоном;
- забезпечити захист і права працівників-мігрантів;
- регулярно здійснювати аналіз нелегальної міграції та проводити законодавчі заходи щодо попередження цього явища;
- усунення або ж зменшення дискримінації на ринку праці України;
- створити альтернативи тих обставин, що спонукають громадян виїжджати закордон;

- сприяти проведенню в країнах зосередження української міграції моніторингових досліджень з метою отримання статистичних даних та інформації про динаміку трудової міграції у відповідній країні.

Отже, актуальним питанням сьогодення є як вирішити та врегулювати міграційні процеси. Доцільним буде залучити іноземний інтелектуальний капітал, стимулювати повернення співвітчизників до країни, сформулювати законодавчу базу задля врегулювання і вирішення даної проблеми, яка буде справді діяти, також створити та розвивати інтелектуальний капітал в Україні, який сприятиме прогресивному розвитку країни ті покращенню її становища.

Висновки

Отже, мігранти можуть отримати тільки те, у сфері праці, що на сьогоднішній момент їм пропонує суспільство. З України виїжджає досить великий потік висококваліфікованого населення в працездатному віці, яке є дешевою робочою силою. Рівень освіти вимушених мігрантів значно вищий, ніж рівень населення тих країн куди їдуть мігранти. Кваліфікаційний склад мігрантів відображає їх освітню структуру.

Менше можливостей у некваліфікованих робочих. Багато підприємств, особливо сільських, віддають перевагу вимушеним мігрантам над місцевими працівниками, оскільки це достатньо дешева, кваліфікована і дисциплінована робоча сила. Мігранти стикаються з певними проблемами на ринках праці. Головною з них є проблема невідповідності праці основної професії і рівню кваліфікації мігрантів. Завдяки цьому знижується їх професійно-кваліфікаційний рівень. Унаслідок переїзду часто виникають переміщення усередині кваліфікаційних груп. Серед фахівців високої кваліфікації близько 10% виконують роботу низькокваліфікованих працівників, серед фахівців і службовців - 13%, а також знижується статус у кожного п'ятого кваліфікованого робочого. Ситуація на ринках праці зараз несприятлива для висококваліфікованих кадрів, особливо для технічної інтелігенції.

Розглянута структура чинників міграції дозволяє зробити висновок, що ускладнення міграційних процесів обумовлене зниженням ролі суспільно-організованої форми територіального руху населення і посиленням індивідуально-психологічних механізмів, а також формуванням групи чинників, серед яких провідне місце займають економічні чинники і зростає роль неекономічних чинників.

Трудові міграції відіграють роль компенсатора низького рівня життя в Україні, який дозволяє трудовим мігрантам вижити та пристосуватись до складних умов соціальному і економічному контексті. У цьому контексті переміщення населення стають способом життя для великої частини українських громадян і одночасно обумовлюють демографічні та економічні втрати.

Розглянувши трудову міграцію як проблему сучасного світу можна виділити ряд її розв'язання, отже по-перше необхідно вирішити та взяти до уваги питання щодо підвищення рівня оплати праці; по-друге вирішити соціальні питання на рахунок збагачення змісту роботи, дотримання сторонами умов колективних договорів і угод щодо цього.

Трудова міграція впливає в багатьох аспектах на різноманітні сторони життєдіяльності населення, тому вона вимагає активізацію усе можливих зусиль щодо захисту інтересів українських громадян, а також врахування особливих характеристик міграцій в соціально-економічному розвитку регіону. Головні моменти, які потрібно перш за все взяти до уваги, щодо вирішення проблеми трудової міграції та усунення її негативних наслідків, полягають в тому, що потрібно розробити нормативно-правові документи, які забезпечили б можливість реальної оцінки ситуації на різних рівнях, зокрема на локальному, регіональному та загальнонаціональному. Ці документи також сприяли б впорядкуванню міграційних потоків у східному та західному напрямках. Для прискорення стабілізації на локальних, регіональних та національних ринках необхідне прийняття цільових урядових рішень. Особливу увагу потрібно спрямувати на оцінку міграційних потоків для регіонального розвитку з комплексно-пропорційного аспекту розвитку території, його успішність визначає стабільність національного господарства.

Одною із проблем, яку потрібно вирішити першою, є проблема створення нових робочих місць в значній кількості, в той же час заробітня плата повинна бути не менше мінімально та з задовільними умовами праці.

Отже, проблема міграції залишається відкритою і для її подолання потрібно спрямувати чималі сили.

Список використаної літератури

1. Березюк Р.М, Шиманська О.П. Глобалізація і проблеми трудової міграції// Вісник ТНЕУ. – 2007, № 8. – С. 234-243.
2. Бойченко Е. Вплив демографічних чинників на функціонування ринку праці\ Е. Бойченко \ Україна: аспекти праці. – 2007. №8 – С. 24-29
3. Вишневська О.А. Нелегальна зовнішня трудова міграція як об'єкт державного регулювання / О.А. Вишневська // Статистика України. - 2008. - №1. - С.87-92
4. Демографічна криза в Україні. Проблеми дослідження, витоки, складові, напрями протидії / НАН України. Інститут економіки; за ред.. В. Стешенко – Київ, 2008. 560 с.
5. Демографічні дослідження: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки. Редкол.: В. Стешенко (відп. ред.) та ін. Київ, 2003. – 302 с.
6. Драгунова Т. Просторовий аналіз міграційного процесу в м. Києві // Статистика України. — 2004. — №1.— С. 72 – 79.
7. Закон України Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України // Зб. нормативних актів України з питань паспортної, реєстраційної та міграційної роботи. – К., 1995.
8. Зовнішні трудові міграції населення / За ред. Е.М. Лібанової, О.В. Позняка. – К.: РВПС України НАН України, 2010. – 195 с.
9. Економіка праці і соціально-трудова відносини: навч. посіб.\ За аг. ред. Проф.. Качана Є.П. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – с. 297-307
10. Книш С. Особливості міжнародно-правового механізму у боротьбі з нелегальною міграцією в сучасних умовах / С. Книш // Підприємництво, господарство і право. - 2009. - №9. - С.22-24
11. Курунова Ю. О. Міжнародна міграція в умовах європейського вектору національної економіки \Ю. О. Курунова \ Проблеми формування та розвитку інноваційної інфраструктури: європейський вектор – нові виклики та можливості тези допов. III Міжнародної наук.-практ. Конф. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015.- С. 210

12. Кресіна І. Нелегальна міграція: проблеми протидії та правового регулювання / І. Кресіна // Політичний менеджмент. - 2009. - №3. - С.174-180
13. Муратова Д. Б. Нелегальні мігранти як суб'єкти перебування в пунктах тимчасового утримання / Д. Б. Муратова // Держава і право. - 2009. - Вип.43. - С.300-306
14. Олефір В. Еволюція та сутність поняття нелегальної міграції / В. Олефір, Д.Цвігун // Право України. - 2005. - №4. - С.81-84
15. Олефір В. Протидія нелегальній міграції як форма забезпечення громадського порядку / В. Олефір // Право України. - 2005. - №1. - С.82-85
16. Попкова В.В. Нелегальна міграція і торгівля людьми: співвідношення, причини розвитку і проблеми протидії / В.В. Попкова // Юриспруденція: теорія і практика. - 2009. - №6. - С.18-21
17. Ринок праці та соціальний захист: Навч. посіб. із соц. політики / Е. Лібанова, О. Палій. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. – 491 с.
18. Малиновська О. А. Трудова міграція: соціальні наслідки та шляхи реагування. – К. : НІСД, 2011. – 40 с.
19. Середя Г. Боротьба з незаконною міграцією / Г. Середя // Прокуратура. Людина. Держава. - 2004. - №8. - С.14-18.
20. Серова І. Теоретико-концептуальні проблеми міжнародно-правового визначення нелегальної міграції та механізмів протидії даному явищу / Серова І. // Юридичний журнал. - 2006. - №3. - С.69-73
21. Статистичний щорічник України за 2015 рік.
22. Степаненко В. Нормативно-правове забезпечення боротьби з нелегальною міграцією в Україні / В. Степаненко // Право України. - 2006. - №7. - С.55-58.
23. Познак О. Групові міграції в Україні: сучасний стан, проблеми, перспективи. // Економічний часопис. - 2004. - №2. - С.34-48.

24. Платонов А В. Нелегальна міграція та її вплив на міжнародну і національну безпеку // Стратегічна панорама. № 2. — 2005 — С.164—168.
25. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (Поняттєвий апарат, концептуальні підходи, теорія та практика): Енциклопедія / За ред. Ю.І. Римаренка. — К.: Довіра, 2007. — 912 с.
26. Малиновська О.А. Україна, Європа, міграція: міграції населення України в умовах розширення ЄС. — К.: Бланк-Прес, 2008. — 171 с.
27. www.ukrstat.gov.ua // Державний комітет статистики України